

**«Երիտասարդ պատմագետների ասոցիացիա» ՀԿ-ի
EduArmenia կրթական նախաձեռնություն**

**Ուսուցիչների պետական պարտադիր վերապատրաստման
դասընթաց 2023**

Հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ Բովանդակության և լեզվի ինտեգրված ուսուցման մոտեցման արդյունավետությունը անգլերենի դասավանդման շրջանակներում

**Հետազոտող ուսուցիչ՝ Մարգարիտ Պետրոսյան
(Բայանդուրի միջնակարգ դպրոց)**

ԳՅՈՒՄՐԻ 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
Գլուխ 1	4
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՏԵԳՐՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԵՐԿՆՊԱՏԱԿ ԶԵՎ	4
Գլուխ 2	8
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՏԵԳՐՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ. ԱՌԱՎԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ	8
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	13
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	14

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

CLIL (Բովանդակության և լեզվի ինտեգրված ուսուցում) վերաբերում է իրավիճակին, երբ առարկան կամ առարկայի մի մասը ուսուցանվում է օտար լեզվով, որն ունի երկակի նպատակ՝ այդ բովանդակության ուսուցումը և օտար լեզվի միաժամանակյա ուսուցումը: Հայտնի է, որ **CLIL**-ը խթանում է լեզվական կոմպետենտությունը և խթանում հանաչողական ճկունությունը:

CLIL-ն ինքնաբերաբար վախժան է գասարանի դիմամիկան՝ ոչ թե տեղեկատվություն ներբեռնելու պասիվ սովորողների մոտ, այլ ուսուցիչները նրանց ուղղորդում են դեպի հասկացությունների խորը մակարդակի ըմբռնումը ինտերակտիվ գիտելիքների կառուցման գործընթացների միջոցով: **CLIL** ուսուցիչները պետք է խմանան կոնկրետ ակադեմիական լեզուն, որն անհրաժեշտ է սովորողներին՝ գիտական հասկացությունների, գործընթացների, գործառնությունների և նպատակների վերաբերյալ իրենց գիտելիքները վախժանելու համար: **CLIL** մեթոդաբանությունը կարող է էապես բարելավել միջազգայնացման մակարդակը երկրում: Այսպիսով, մոտեցումը դիտվում է որպես ոչ նոր, սակայն նորարարական մանկավարժական տեխնոլոգիա, որը կարող է բարելավել կրթական համակարգի արդյունավետությունը կառավարման, բովանդակության և մոտիվացիայի մակարդակներում:

Հետազոտության նպատակն է պարզել բովանդակության և լեզվի ինտեգրված ուսուցման մոտեցման արդյունավետությունը անգլերենի դասավանդման շրջանակներում՝ օգտագործելով բնագիտական կամ հասարակական առարկաները որպես միջնորդ:

Հետազոտության նպատակը կանխորոշում է հետևյալ խնդիրները.

- Բացահայտել բովանդակության և լեզվի ինտեգրված ուսուցման մոտեցման պատմական նախադրյալներն ու տեսակները.
- համակարգել այս մոտեցման կիրառման համար առաջարկվող բոլոր ռազմավարությունները.
- կոնկրետացնել **CLIL**-ի հիմնական մարտահրավերները, որոնք հնարավոր են առաջանալ օգտագործման դեպքում.
- սահմանել մատնանույ միջոցներ, որոնք կլուծեն հնարավոր դժվարությունները.

ԳԼՈՒԽ 1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՏԵԳՐՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈՂԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԵՐԿՆՊԱՏԱԿ ԶԵՎ

Բովանդակության և լեզվի ինտեգրված ուսուցումը (**CLIL**) ուսուցման զարգացող կրթական մոտեցում է, որտեղ առարկաները դասավանդվում են ոչ մայրենի լեզվի միջոցով:

Վաղուց հայտնի է, որ լեզուների և այլ առարկաների դասավանդումը միմյանցից անջատ, ցանկալի արդյունքներ չի տալիս: Ե՛վ լեզվի, և՛ բովանդակության ուսուցիչներն արդեն իսկ կարևոր քայլեր են կատարել՝ վերակենդանացնելու իրենց ուսուցումը այս ժամանակակից դարաշրջանի համար իրենց առարկաների շրջանակներում և նույնիսկ տարբեր առարկաներում: **CLIL**-ը հնարավորություն է տալիս մեկ քայլ առաջ գնալու: Այն ստեղծում է միաձուլում բովանդակության և լեզվի միջև, առարկաների միջև և խրախուսում է անկախ և համագործակցային ուսուցումը՝ միաժամանակ ստեղծելով ընդհանուր նպատակ և ֆորումներ՝ ողջ կյանքի ընթացքում զարգացման համար: Սա զգալի հավելյալ արժեք է ապահովում լեզվի ուսուցման համար¹:

CLIL-ը լեզվական կրթության նոր ձև չէ: Դա առարկայական կրթության նոր ձև չէ: Այն հայտնի է որպես երկուսի նորարարական միաձուլում: **CLIL**-ը սերտորեն կապված է և կիսում է մի շարք կրթական պրակտիկայի որոշ տարրեր: **CLIL**-ը երկակի ուղղվածությամբ կրթական նորարարություն է, որում ոչ լեզվական առարկա ուսուցանելու և սովորելու համար օգտագործվում է լրացուցիչ լեզու, այլ ոչ թե սովորողների մայրենի լեզուն(ները)²:

Ենթադրվում է, որ նորագույն պատմության մեջ լեզուների ուսուցման ամենահայտնի մոտեցումները նպաստում են հաղորդակցությանը: Ինչպես լայնորեն ընդունված է, հաղորդակցական մոտեցումները հիմնված են լեզվի ուսուցման տեսությունների վրա, որոնք պահանջում են կենտրոնացում ինչպես խմաստի, այնպես էլ ձևի (ֆերականության) վրա: Օտար լեզուների ուսուցման մոտեցումները նույնպես տեղափոխվել են գրեթե բացառապես ֆերականությանը և թարգմանությանը ուղղված կողմնորոշումներից դեպի ավելի էկլեկտիկ մոտեցումներ, որոնք ուղղված են օտար լեզվով հաղորդակցվելու սովորելուն:

Սովինյոնը շեշտում է հաղորդակցական լեզուների ուսուցման սկզբունքները, որոնք բոլորն էլ տեղին են **CLIL**-ի համար, քանի որ լեզվի ուսուցումը հայեցակարգված է օգտագործման համար վավերական համատեքստերում: Սկզբունքները հետևյալն են.

- Լեզուն հաղորդակցության գործիք է:
- Բազմազանությունը ճանաչվում և ընդունվում է որպես լեզվի զարգացման մաս:
- Սովորողի կոմպետենտությունը հարաբերական է ժանրի, սեռի և կոտեկտության առումով:
- Ճանաչված են լեզվի բազմաթիվ տեսակներ:
- Մշակույթը գործիքային է:
- Լեզուների ուսուցման մեկ մեթոդաբանություն կամ սահմանված տեխնիկայի հավաքածու չկա:

¹Mehisto P., Marsh D. Frigols M.J., Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in bilingual and multilingual education. Oxford: Macmillan,2008, 95

²Marsh, D., CLIL/EMILE- The European Dimension, University of Jyväskylä, Finland, 2002, 128-130

- Նպատակը լեզվի օգտագործումն է, ինչպես նաև լեզվի ուսուցումը³:

Սավինյոնի վերջին կետը հուշում է, որ լեզվի ուսուցման նպատակը ներառում է լեզվի օգտագործումը, ընդգծում է լեզվի օգտագործման կարևորությունը ավելի շուտ վավերական ինտերակտիվ միջավայրերում՝ հաղորդակցական հմտություններ գարգացնելու համար, քան կենտրոնանալ գրեթե բացառապես ֆերականության վրա: Առակերտները պետք է կարողանան օգտագործել լեզուն՝ ֆերականական ձևից բացի այլ բովանդակություն սովորելու համար. հակառակ դեպքում սա չէր լինի CLIL⁴:

Թեև CLIL եզրույթը ի հայտ եկավ միայն վերջերս՝ 1994 թվականին, այն կրթական նոր երևույթ չէ: Որոշ հեղինակներ նույնիսկ վերադառնում են ակադեմիկների պատմությանը մոտ 5000 տարի առաջ: Շումերներին (ժամանակակից Իրաֆի բնակեցված տարածքը) գրավելուց հետո ակադեմիկները սկսեցին սովորել տեղական շումերական լեզուն՝ օգտագործելով այն որպես ուսուցման լեզու: Հետագա դարերի ընթացքում վկայություններ են եղել բազմալեզու տարածքներում ապրող անհատներին/էթնիկ խմբերի մասին: Հետևաբար, այս խմբերը, հատկապես ավելի գարգացած տարածաշրջանների հարուստ մարդիկ, օգտագործեցին իրենց երկլեզվությունը կամ նույնիսկ բազմալեզվությունը որպես գոյատևման մեթոդ: 19-րդ դարի վերջին հարուստ ընտանիքներին հայտնի էր օտար լեզուներ սովորելու երկու եղանակ. Նրանք, ովքեր կարող էին դա թույլ տալ, իրենց երեխաներին ուղարկում էին արտերկիր՝ օտար լեզու սովորելու անմիջապես թիրախ երկրում: Մյուս ընտանիքները կվարձի դաստիարակ (տղաների համար) կամ կառավարչուհի (աղջիկների համար):⁵ Երեխաները սովորեցին ոչ միայն ֆերականական կանոններ, այլև անհրաժեշտ բառապաշար:

CLIL հաղավումը ստեղծվել է Դեյվիդ Մարքի կողմից, որը 1994 թվականին Ֆիննական Յիվասկիլայի համալսարանում աշխատող բազմալեզվության և երկլեզու կրթության ոլորտում աշխատող թիմի անդամ է: 2005 թվականին Մարքն առաջարկել է CLIL-ը որպես «ընդհանուր» տերմին, որը վերաբերում է:⁶ տարբեր մեթոդաբանությունների, որոնք հանգեցնում են երկակի կենտրոնացված կրթության, որտեղ ուսուցողություն է դարձվում թե՛ թեմային, թե՛ ուսուցման լեզվին»:

³Savignon S., Language, identity, and curriculum design: Communicative Language Teaching in the 21st Century, in van Esch C. and St John O. (eds.) (2004) New Insights in Foreign Language Learning and Teaching, Frankfurt am Min: Peter Lang, 2004, 196

⁴Coyle Do., Hood P., Marsh D., CLIL: Content and Language Integrated Learning, Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 77-79

⁵Pokrivčáková, S. et al. CLIL in foreign language education: e-textbook for foreign language teachers. Nitra: Constantine the Philosopher University, 2015, 114

⁶Kovacs J. CLIL – Early competence in two languages // The world at their feet: Children’s early Competence in Two Languages through Education. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó, 2014, 17-18

1995 թվականին Եվրասիանոմաթոզով ընդունել է կրթության վերաբերյալ փաստաթուղթ, որը կոչվում է "The White Paper. Teaching and Learning. Towards the learning society": Այն առաջարկում է օտար լեզվով բովանդակության ուսուցումը՝ որպես այս բազմալեզվական նպատակի իրագործմանը նպաստելու միջոց:

- CLIL-ը կարող է դիտվել որպես կրթական մոտեցում, որն աջակցում է լեզվական բազմազանությանը և հզոր գործիք, որը կարող է մեծ ազդեցություն ունենալ ապագայում լեզուների ուսուցման վրա:
- CLIL-ը ուսուցման նորարարական մոտեցում է, դիմանդիկ և մոտիվացնող ուժ՝ ամբողջական հատկանիշներով: Այն իրենից ներկայացնում է ավանդական դպրոցական ուսումնական ծրագրերի, այսինքն՝ առանձին առարկաների դասավանդման սահմանափակումները հաղթահարելու փորձ և ներկայացնում է անցում դեպի ուսումնական ինտեգրում:
- CLIL-ը կարող է իրականացվել տարբեր ձևերով և շատ տարբեր իրավիճակներում, քանի որ այն ներառում է ուսուցման շատ տարբեր ձևեր: CLIL-ը կարող է վերաբերել մեկ կամ մի քանի առարկաների ամբողջ տարվա ուսուցմանը, ինչպիսիք են կենսաբանությունը, պատմությունը կամ մաթեմատիկան, կամ մոդուլի դասավանդումը որոշակի թեմայի կամ սովորական դասընթացի մաս (օրինակ՝ Ֆրանսիական հեղափոխություն կամ օդի ադոստովածություն):
- CLIL-ը նպատակ ունի բարելավել երկրորդ լեզվի իմացությունը և զարգացնել գիտելիքներն ու հմտությունները այլ՝ ոչ լեզվական ոլորտներում: Որպեսզի դա սեղի ունենա, անհրաժեշտ է ստեղծել համարժեք պայմաններ ինչպես կազմակերպչական, այնպես էլ դասավանդման տեսակետից: Երբ CLIL-ը ներդրվի, կարող է անհրաժեշտ լինել բովանդակության, լեզվի կամ ժամանակի որոշակի վերադասավորում 7:

Կոնկրետ թեմայի վերաբերյալ օտար հայացքների ըմբռնումը և վերահասուցումը թույլ է տալիս սովորողներին հասնել միջմշակութային ոլորտին: Ուսումնական պլանի հիման վրա յուրաքանչյուր առարկա կամ առարկայական ոլորտ իրավասու է CLIL-ին, այսինքն՝ հունանիտար և հասարակագիտական առարկաները, բնական գիտությունների առարկաները, ստեղծագործական առարկաները⁸:

CLIL-ն ունի երկու տարբերակ՝ պարզ CLIL և բարդ CLIL: Այն կոչվում է պարզ, եթե ուսումնական ծրագրից թեմաները դասավանդվում են որպես լեզվի դասընթացի մաս: Մյուս կողմից, այն կոչվում է բարդ, եթե դպրոցը դասավանդում է մասնակի ընկղմման ծրագրեր, որտեղ ուսումնական ծրագրի գրեթե կեսը դասավանդվում է

⁷Dalton- Puffer C., Discourse in Content and Language Integrated Learning (CLIL) classrooms, Amsterdam: John Benjamins, 2007, 120

⁸Ellis, R. Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press, 2003, 50-51

նպատակային լեզվով:⁹ Այս մոդելների միջև կա նաև միջանկյալ հանապարհ, որոշ դպրոցներում դասավանդում են մոդուլային CLIL ծրագիր, որտեղ գիտություն կամ արվեստ առարկան դասավանդվում է որոշակի ժամերի ընթացքում քիրախային լեզվով :

ԳԼՈՒԽ 2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻԿՆԵԳԻՎԱԾՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴԻԿԱԿԱՆ ԱՍԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ. ԱՌԱՎԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐԸ ԵՎ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

Սովորողները իսկապես փորձում են գիտակցաբար և էմոցիոնալ կերպով առնչվել ուսումնական ծրագրի ցանկացած առարկայի հետ՝ խթանելով ուսուցման օպտիմալ գործընթացները: Դասարանի ավանդական պայմանները իրենց տեղը զիջում են համատեղ ուսուցման ժամանակակից ձևերին, որոնք թույլ են տալիս աշակերտներին ձեռք բերել, օրինակ, ինքնավարություն խմբային և նախագծային աշխատանքի միջոցով: CLIL-ի առավելությունները կարող են դիտվել մշակութային իրազեկման, միջազգայնացման, լեզվի իմացության, ինչպես ուսումնական, այնպես էլ աշխատանքային կյանքին նախապատրաստվելու և մոտիվացիայի բարձրացման բնագավառներում¹⁰:

Չի կարելի ասել, որ այլ լեզու արդյունավետ սովորելու համար անհրաժեշտ չէ զգալի կենտրոնացում, ջանք և կամքի ուժ: Ե՛վ նկատելը, և՛ ուշադրությունը պահանջվող գործընթացների հիմնական բաղադրիչներն են: Քանի որ մոտիվացիան գտնվում է ավելի բարձր աֆեկտիվ և մտավոր մակարդակի վրա, քան այդ բաղադրիչները, դա նրանց համար անհրաժեշտ նախապայման է: Առանց դրա նրանք կբացակայեն: Մոտիվացիան կարող է բխել ինտեգրացիոն կամ գործիքային ծագումից¹¹, կամ պարզապես առաջանալ հետաքրքրությունից առարկայական ուղրտում, կամ՝ որպես պատասխան մարտահրավերի, ինչպես տեսնում ենք CLIL սովորողի այս մեջբերումում.

Երբ աշխարհագրությունն էս անում անգլերենով, ավելի դժվար է, քանի որ պետք է ավելի շատ կենտրոնանալ, բայց հետո ավելի լավ էս սովորում այն¹²:

Ինտեգրատիվ մոտիվացիան կապված է նպատակային լեզուն օգտագործող երկրի մշակույթի և խոսողների հետ շփվելու ցանկության հետ: Դա մոտիվացիայի ավելի ներքին ձև է:¹³ Մինչդեռ գործիքային մոտիվացիան կապված է հաջողության շրջանակի հետ, օրինակ՝ ֆինություն հանձնելը ծնողին գոհացնելու համար կամ ավելի լավ վարձատրվող աշխատանք ձեռք բերելը: Սա մոտիվացիայի ավելի արտաքին ձև է:

⁹https://www.cambridgeenglish.org/Images/22191-tkt-clilhandbook.pdf?fbclid=IwAR1DdCZGVOjSEV4bVSFxaDQIPsX8YZPke2IvChlY7rvqsKW_XZOF20UCCV8

¹⁰The Bullock Report, A language for life, London: Her Majesty's Stationary Office, 1975, 61-63

¹¹Dornyei, Z. (200 ib) Teaching and researching motivation, Harlow: Pearson Education, 2015, 78-79

¹²Hood, P. Unpublished data from CLIL research interviews with students at Tile Hill Wood Language College, Coventry, UK, 2006, 39-41

¹³Coyle Do., Hood P., Marsh D., CLIL: Content and Language Integrated Learning, Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 111-112

CLIL մոտեցման կիրառման առավելությունները սովորողների համար.

- Մոտիվացիայի բարձրացում, քանի որ լեզուն օգտագործվում է իրական նպատակների իրականացման համար,
- ծանոթացնել սովորողներին ավելի լայն մշակութային համատեքստին,
- լեզուների ուսուցման նկատմամբ դրական «կարող եմ անել» վերաբերմունքի ձևավորում,
- զարգացնել սովորողների բազմալեզու հետաքրքրություններն ու վերաբերմունքը,
- պատրաստել սովորողներին հետագա ուսումնառության և աշխատանքի համար:

Առավելությունները ուսուցիչների համար, որոնք ընդունում են **CLIL** մոտեցումը.

- Նորարարական մեթոդների, նյութերի և էլեկտրոնային ուսուցման կիրառում,
- անհատական և ինստիտուցիոնալ ցանցային հնարավորություններ և մասնագիտական շարժունակություն,
- լավ փորձի մշակում այլ բաժինների, դպրոցների և երկրների ուսուցիչների հետ համագործակցության միջոցով,
- աշխատանքից բավարարվածության ավելի բարձր մակարդակ¹⁴:

Չնայած **CLIL**-ը շատ հետաքրքիր և մոտիվացնող է, այն ունի մի քանի խոչընդոտներ: Նոր հասկացությունները միշտ դժվար է ընդունել: Անորոշ ժամանակ կարող է պահանջվել սովորելու, այս նոր եղանակներին հարմարվելու համար: Մանր ու բարդ աշխատանքի շնորհիվ հնարավոր կլինի կրճատել պահանջվող ժամանակը: Մյուս հնարավոր խոչընդոտը կարող է լինել սրակյալ ուսուցիչների բացակայությունը: Ուսուցիչները պետք է ինքնուրույն աշխատանք տանեն՝ միշտ բարելավելով իրենց լեզվական կարողությունները, ձեռք բերելով նոր հմտություններ և զարգացնելով եղանակները: Երևում է նաև մեծ ծանրաբեռնվածություն, նյութերի պակաս, աջակցության բացակայություն:

Դպրոցներում հաջողությամբ կիրառվող լուծումներից մեկը ուսուցիչների հետ օտար լեզվի ուսումնասիրությունն է և նրանց խորհրդատվությունները դասախոսությունների և ուսումնական նյութերի պատրաստման հարցում:¹⁵ Բացի այդ, ուսուցիչներն ուղարկվում են պրակտիկայի ուսումնասիրվող լեզվի երկրում՝ բարելավելու իրենց օտար լեզվի հմտությունները:

Անգլերենի ուսուցիչները **CLIL** մեթոդով դասավանդելու դեպքում պետք է կարողանան ձևավորել անհրաժեշտ հմտություններ և կարողություններ: Օրինակ՝ բնագիտական առարկաներ, պատմություն, հասարակագիտություն և

¹⁴http://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/20-01-2014/coyle_clil_planningtool_kit.pdf

¹⁵Agapova T., The CLIL Method as a new educational technology, Krasnoyarsk State Agrarian University, Krasnoyarsk: Analitika Rodis, Pedagogical Journal 2019, Vol. 9, 2019, 14–16

այլ առարկաների բովանդակությունը անգլերենով ներկայացնելու համար անգլերենի ուսուցիչներին անհրաժեշտ է¹⁶.

- գիտենալ, թե ինչպես բացատրել գիտական հասկացությունները և գիտության կիրառությունները իմաստալից և ստեղծագործ ձևերով, որոնք կխորացնեն սովորողների ըմբռնումը.
- պատրաստ լինել պատասխանել գիտական հասկացություններին վերաբերող հարցերին, որոնք կարող են անձանք լինել սովորողներին, օրինակ՝ «Ի՞նչ տարբերություն բախտերիաների և վիրուսների միջև»:
- ընդլայնել իրենց գիտելիքները գիտական բառապաշարի և դրա արտասանության վերաբերյալ:

Մեկ այլ խնդիր է աշակերտների օտար լեզուների վատ իմացությունը, ինչը հանգեցնում է աշակերտների ծանրաբեռնվածության ավելացմանը, ինչպես նաև հոգեբանական մի շարք խնդիրների՝ կապված օտար լեզվով որոշ նյութեր սովորելու հետ: Անկասկած, անհրաժեշտ է նշել ուսումնական պլանի մշակման և աշակերտների կարիքները բավարարող ուսումնական նյութի պատրաստման խնդիրը: Պետք է նաև հասկանալ, որ օտար լեզվով ուսուցումը կարող է խորացնել առարկայի յուրացման գործընթացը¹⁷:

Անգլերենի ուսուցիչները, ովքեր կիրառում են CLIL մոտեցումը բնագիտական առարկաների բնագավառում, պետք է իմանան կոնկրետ ակադեմիական լեզուն, որն անհրաժեշտ է սովորողներին՝ գիտական հասկացություններին, գործընթացներին, գործառույթներին և նպատակների վերաբերյալ իրենց գիտելիքները հաղորդելու համար: Նրանք նաև պետք է գիտական հարցեր տան, վերլուծեն գիտական գաղափարները, գնահատեն փորձարարական ապացույցները և եզրակացություններ անեն և հիմնավորեն դրանք:¹⁸ Փաղափարներ հաղորդելու կարողություն ձեռք բերելու համար ուսուցիչները պետք է օգնեն սովորողներին նկատել հիմնական բերականական օրինաչափությունները, ինչպես նաև հիմնական բովանդակության բառապաշարը:

Երկրորդ լեզվով սովորելը կարող է իրականում հեշտացնել ըմբռնումը, քանի որ սովորողները պետք է ավելի շատ աշխատեն ուսուցանվող նյութի/սովորածի էությունը հասկանալու և արտահայտելու համար: Սա խթանում է նրանց ավելի հեզգրիտ և կազմակերպված լինել իրենց հաղորդակցության մեջ: Յուրաքանչյուր առարկա ունի իր տերմինաբանությունը: Օգտակար է այլ է որոշել, թե ինչ լեզու պետք է անպայման իմանալ աշակերտները (*content-obligatory language* – բովանդակության պարտադիր լեզու), որպեսզի տիրապետեն բովանդակությանը: Լեզուն, որը կարող է օգտակար լինել, բայց բացարձակապես անհրաժեշտ չէ (*content-compatible language* – բովանդակության հետ համատեղելի լեզու) առարկան սովորելու համար, երկրորդ տեղում է, թեև այն պետք է լինի առաջնային: Բովանդակության հետ համատեղելի լեզուն առաջին պլան է

¹⁶179514-teaching-science-through-english-a-clil-approach.pdf

¹⁷Agapova T., The CLIL Method as a new educational technology, Krasnoyarsk State Agrarian University, Krasnoyarsk: Analitika Rodis, Pedagogical Journal 2019, Vol. 9, 2019 32-33

¹⁸<https://www.cambridgeenglish.org/images/179514-teaching-science-through-english-a-clil-approach.pdf>

մղվում, երբ աշակերտները փորձում են արտահայտել իրենց սեփական մտքերը ուսումնասիրվող թեմայի վերաբերյալ¹⁹:

Հետևաբար, բովանդակության հետ համատեղելի լեզուն հաճախ այն լեզու է, որն իսկապես հետաքրքրում է աշակերտին: Այն երբեմն կարող է ծառայել որպես հիմք, որի մեջ կարող է խարսխվել բովանդակության պարտադիր լեզուն: Բովանդակության պարտադիր լեզուն ներառում է. 1) տեխնիկական բառապաշար, 2) հատուկ արտահայտություններ, 3) բառերի բազմակի նշանակություն, 4) շարահյուսական առանձնահատկություններ և 5) լեզվական գործառնություններ, որոնք գերակշռում են դասի որոշակի բովանդակության ոլորտում (տեղեկացնել, սահմանել, վերլուծել, դասակարգել, կանխատեսել, եզրակացություն անել): Այս լեզվական կարողությունները անհրաժեշտ են աշակերտներին հասկացություններ ձեռք բերելու, հարցեր տալու, հասկացողությունը բացատրելու, վարպետություն դրսևորելու և բովանդակության ոլորտում ազագույն ուսուցմանը պատրաստվելու համար: Անկախ նրանից, թե դա բովանդակության հետ պարտադիր կամ բովանդակության հետ համատեղելի լեզու է, աշակերտների միջև բանավոր փոխազդեցության շատ հնարավորություններ պետք է լինեն: Մարդը չի սովորում լեզու խոսել պարզապես լսելով, կարդալով կամ գրելով: Որպեսզի նոր լեզուն արմատավորվի, անհրաժեշտ է օգտագործել այն խոսակցության մեջ, նախքան այն դառնա մեր լեզվամտածողության մի մասը: CLIL մոտեցման բազմակողմ բնույթը ներառում է լրացուցիչ ուսուցողություն ուսանողների շահերի, հասակակիցների հետ համագործակցության և ֆննդատական մտածողության խթանման վրա, ի թիվս այլ մեթոդաբանական ուղղվածությունների: Դրանք խթանում են գիտական բովանդակության ուսուցումը և ապահովում են ավելի մեծ ֆորումներ բովանդակության վերաբերյալ ֆննդարկելու և այլ կերպ հաղորդակցվելու համար²⁰:

Ենթադրվում է՝բովանդակության պարտադիր լեզվի և բովանդակության հետ համատեղելի լեզվի հատուկ համեմատությունը Պատմության առարկայի բնագավառում վերահիշյալ երկուսի տարբերակիչ հատկանիշներն ավելի վառ է ընդգծում:

Այլուսակ 1

բովանդակության պարտադիր լեզու	բովանդակության հետ համատեղելի լեզու
Ինդուստրացում, սահմանադրություն, կոլեկտիվացում, խոզադրության կոնֆերանս, իշխանության մարմիններ և այլն:	Կնիք, ձևավորել, անկում ապրել, մշակվել, նահանջել, գրավել և այլն:

¹⁹Zhanazarova Zh. K. CLIL (Content and Language Integrated Learning) Technologies in the process of foreign language acquisition in senior classes” Kazakhstan, Kzyl-orда district, Kazaly region, school N204 named after Y. Altynsarin, 2016

²⁰Zhanazarova Zh. K. CLIL (Content and Language Integrated Learning) Technologies in the process of foreign language acquisition in senior classes” Kazakhstan, Kzyl-orда district, Kazaly region, school N204 named after Y. Altynsarin, 2016

«Յուրաքանչյուր սկստիվիտետի թեմայի համար որոշակի լեզու էական նշանակություն ունի նյութը հասկանալու և դրա մասին խոսելու համար»²¹:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ներկայիս բացահայտումները հաստատեցին, որ Բովանդակության և լեզվի ինտեգրված ուսուցումը (CLIL) հանդիսանում է զգալի զարգացման ֆայլ անգլերենի ուսուցման ոլորտում: Լինելով ուսուցողական մոտեցում, որը խթանում է բովանդակության գիտելիքները լեզվի միջոցով, CLIL-ը ներառում է մեկված պլանավորում՝ ըստ տարբեր համատեքստերի: Այս մոտեցումն իրականացնելիս CLIL ուսուցիչները պետք է հաշվի առնեն մի քանի կարևոր ասպեկտներ՝ առարկայի իմացություն, լեզվի իմացություն, հաղորդակցություն, մոտիվացիա և այլն:

Սովորողները կարողանան օգտվել համատեքստին առնչվող լեզվից: Այսպիսով, դրա օգտագործումը վավերական ինտերակտիվ կարգավորումներում կամրապնդի նրանց լեզվի յուրացումը և կարգացնի առարկայի ըմբռնումը: Հետևում է, որ CLIL-ը միավորում է ուսուցման տեսությունները, լեզվի ուսուցման տեսությունները և միջմեթոդային ըմբռնումը: Հետազոտության այս ասպեկտը ենթադրում է, որ մոտեցումը առաջնահերթ է համարում մասնագիտական համատեքստում օտար լեզվով հաղորդակցվելու կարողությունը և միջմեթոդային ոլորտի ձեռքբերումը:

Մոտիվացիան կարելի է համարել հետազոտության խոստումնալից կողմերից մեկը, որը դրված է CLIL-ի հիմքում: Որքան շատ սովորողները օգտագործում են անգլերենը իրական նպատակներ իրականացնելու համար, այնքան ավելի մոտիվացված են դառնում: Այնուամենայնիվ, նոր հասկացությունները միշտ էլ դժվար է ընդունել: CLIL-ի հիմնական մարտահրավերներից մեկը որակյալ ուսուցիչների բացակայությունն է: Դա կարող է փոխհատուցվել մեծական և հաճախակի պարապմունքներով, ինֆրագործունեությամբ և նոր հմտություններ ձեռք բերելու ցանկությամբ: Մյուս հնարավոր մարտահրավերներն են ուսումնական պլանի մեկուսումնաբանական նյութերի պատրաստումը:

²¹Snow M, Met M. And Genesee F., A Conceptual framework for the integration of Language and Content Instruction, London: Longman, 1992, 24

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆՑԱՆԿ

1. Agapova T., The CLIL Method as a new educational technology, Krasnoyarsk State Agrarian University, Krasnoyarsk: Analitika Rodis, Pedagogical Journal 2019, Vol. 9, 2019
2. Coyle D. CLIL: Planning tools for teachers. 2005. Available at:http://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/20-01-2014/coyle_clil_planningtool_kit.pdf
3. Coyle Do., Hood P., Marsh D., CLIL: Content and Language Integrated Learning, Cambridge: Cambridge University Press, 2010
4. Dalton- Puffer C., Discourse in Content and Language Integrated Learning (CLIL) classrooms, Amsterdam: John Benjamins, 2007
5. Dornyei, Z. (200 ib) Teaching and researching motivation, Harlow: Pearson Education, 2015
6. Ellis, R. Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press, 2003
7. Hood, P. Unpublished data from CLIL research interviews with students at Tile Hill Wood Language College, Coventry, UK, 2006
8. Kovacs J. CLIL – Early competence in two languages // The world at their feet: Children’s early Competence in Two Languages through Education. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó, 2014
9. Marsh, D., CLIL/EMILE- The European Dimension, University of Jyväskylä, Finland, 2002
10. Mehisto P., Marsh D. Frigols M.J., Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in bilingual and multilingual education. Oxford: Macmillan, 2008
11. Pokrivčáková, S. et al. CLIL in foreign language education: e-textbook for foreign language teachers. Nitra: Constantine the Philosopher University, 2015
12. Savignon S., Language, identity, and curriculum design: Communicative Language Teaching in the 21st Century, in van Esch C. and St John O. (eds.) (2004) New Insights in Foreign Language Learning and Teaching, Frankfurt am Min: Peter Lang, 2004
13. Snow M, Met M. And Genesee F., A Conceptual framework for the integration of Language and Content Instruction, London: Longman, 1992
14. The Bullock Report, A language for life, London: Her Majesty’s Stationary Office, 1975
15. Zhanazarova Zh. K. CLIL (Content and Language Integrated Learning) Technologies in the process of foreign language acquisition in senior classes” Kazakhstan, Kzyl-orda district, Kazaly region, school N204 named after Y. Altynsarin, 2016

ՀԱՄԱՑԱՆՑԱՅԻՆ ԿԱՅՔԵՐ

1. https://www.cambridgeenglish.org/Images/22191-kt-clil-handbook.pdf?fbclid=IwAR1DdCZGVOjSEV4bVVFxaDOIPsX8YZPke2IvChlY7rvqsKW_XZOF20UCCV8
2. https://ddceutkal.ac.in/Syllabus/MA_Education/Education_Paper_5_SCIENCE.pdf
3. <https://www.cambridgeenglish.org/images/179514-teaching-science-through-english-a-clil-approach.pdf>
4. https://ec.europa.eu/assets/eac/languages/library/studies/clil-call_en.pdf